

Kommunförvaltningen

Mål M 1333-11

Nacka tingsrätt
Mark- och miljödomstolen

mmd.nacka.avdelning3@dom.se

Yttrande över SKB:s bemötande av yttranden avseende begäran om tillstånd enligt miljöbalken till anläggningar i ett sammanhängande system för slutförvaring av använt kärnbränsle och kärnavfall

Östhammars kommun har, genom en underrättelse från Mark- och miljödomstolen vid Nacka tingsrätt den 20 december 2023, getts möjlighet att senast den 12 februari 2024 inkomma med synpunkter på de handlingar som Svensk Kärnbränslehantering AB (SKB) lämnade till domstolen den 19 december 2023.

Bakgrund

SKB ansökte i mars 2011 om tillstånd enligt miljöbalken till verksamhet vid anläggningar som ingår i ett sammanhängande system för slutförvaring för använt kärnbränsle och kärnavfall. I det sammanhängande system som ansökan avser ingår dels en utökning av det befintliga centrala mellanlagret samt en inkapslingsanläggning i Simpevarp i Oskarshamns kommun (Clab/Clink) och dels en slutförvarsanläggning i Forsmark i Östhammars kommun (Kärnbränsleförvaret).

I januari 2022 meddelade regeringen tillåtlighet för verksamheten. I och med regeringens beslut lämnades ärendet åter till Mark- och miljödomstolen vid Nacka tingsrätt för tillståndsprövning.

I juni 2023 lämnade SKB in en begäran om tillstånd till domstolen innehållande bland annat yrkanden och förslag till villkor. SKB lämnade samtidigt in en ansökan om tillstånd enligt miljöbalken till vissa verksamheter och åtgärder vid Kärnbränsleförvaret (Tilläggsansökan, mål M 4842-23). Östhammars kommun yttrade sig den 24 oktober 2023 över SKB:s begäran om tillstånd (KS § 203, 2023-10-24).

SKB lämnade den 19 december 2023 in ett bemötande av inkomna synpunkter med bilagor innehållande bland annat uppdaterade förslag till villkor samt en sammanställning av åtaganden i målet till Mark- och miljödomstolen. Östhammars kommun med flera har nu getts möjlighet att lämna synpunkter på dessa handlingar.

Huvudförhandling planeras att hållas mellan den 20 och 24 maj 2024. Vid förhandlingen planeras även SKB:s Tilläggsansökan att hanteras.

Viktiga frågor för Östhammars kommun

Östhammars kommun har, genom att vara värdkommun och genom sin vetorätt, en central roll i prövningen av Kärnbränsleförvaret och kommunen har deltagit aktivt i processen i snart 30 år. Inför kommunfullmäktiges beslut att tillstyrka Kärnbränsleförvaret var det avgörande att frågor av central betydelse för kommunen hade blivit utredda och besvarade. Några viktiga frågor för kommunen har, utöver de grundläggande frågorna gällande långsiktig säkerhet och lokal miljöpåverkan, bland annat varit ansvar efter förslutning samt kommunens fortsatta roll.

Östhammars kommun har under hela prövningen gett uttryck för att en förutsättning för kommunens tillstyrkande av Kärnbränsleförvaret är att:

- Den maximala volym använt kärnbränsle som ska slutförvaras är de cirka 12 000 ton som angetts i ansökan.
- Det är använt kärnbränsle från de svenska kärnkraftverkens reaktorer som ska slutförvaras inom landets gränser.
- Sverige ska inte slutförvara använt kärnbränsle från andra länder.
- Metoden är KBS-3V.

Östhammars kommun utgår från att dessa förutsättningar kommer att utgöra grunden för tillståndet och att avvikelser innebär att verksamheten ska omprövas.

Östhammars kommuns synpunkter

Östhammars kommun noterar att SKB i de nu inlämnade handlingarna tillmötesgått kommunen i flera viktiga frågor, bland annat avseende villkorsreglering om att bedriva omvärldsbevakning under tiden fram till förslutning av Kärnbränsleförvaret, vilket kommunen är positiv till.

Östhammars kommun har fortsatt inga synpunkter gällande den del av SKB:s begäran om tillstånd som avser anläggningar i Oskarshamns kommun, det vill säga centralt mellanlager samt inkapslingsanläggning för använt kärnbränsle (Clab/Clink) och de villkor som föreslås för den verksamheten.

SKB:s yrkanden

Östhammars kommun har fortsatt inga synpunkter vad gäller yrkandena enligt punkten A.1 B i begäran om tillstånd till Slutförvarsanläggning/slutförvar, yrkandet om Natura 2000-tillstånd enligt punkten A.2 eller yrkandena om igångsättningstid eller tid för anmälan av anspråk på ersättning av oförutsedd

skada enligt punkten A.3. Östhammars kommun har inte heller några synpunkter vad gäller SKB:s justerade yrkande avseende arbetstid för vattenverksamheterna (punkt 34 i bemötandet).

Gällande SKB:s yrkandena enligt punkten A.3 i begäran om tillstånd vidhåller kommunen sin inställning avseende yrkandet om verkställighetsförordnande, det vill säga kommunen har ingen invändning mot att verkställighetsförordnande meddelas under förutsättning att de förslag till skyddsåtgärder och villkor som kommunen föreslår tillmötesgås.

SKB:s förslag till villkor, bemyndiganden och utredningsföreskrifter

Östhammars kommun noterar att SKB i samband med sitt bemötande gjort ett antal justeringar av de föreslagna villkoren och att det även tillkommit ett antal nya villkor. Kommunen har inga synpunkter på SKB:s villkorsförslag B1-B3, B5-6, B8-21, utredningsvillkoret BU1, de provisoriska föreskrifterna BP1, BP3-5 eller på föreslagna bemyndigandena i BD2-BD8. SKB:s övriga förslag till villkor, provisoriska föreskrifter och bemyndiganden lämnar kommunen synpunkter på nedan.

Utformning av undermarksdelar (villkor B4)

Östhammars kommun efterfrågade i sitt yttrande i oktober 2023 ett förtydligande från SKB avseende vad som utgör förutsättningar för att länshållningsvattnet ska anses vara lämpligt att använda för infiltration och vilka krav länshållningsvattnet ska uppnå för att få återinfiltreras till mark.

SKB anförde i sitt bemötande (punkt 109) att länshållningsvatten från undermarksanläggningen inte avses återinfiltreras i mark, men att länshållningsvatten eventuellt skulle kunna användas för vattentillförsel i våtmarker, förutsatt att erforderliga kvalitetskrav kan uppnås.

Enligt nu föreslaget villkor B4 kan vattentillförsel bli aktuellt som en skyddsåtgärd för att motverka hydrologisk påverkan på naturvärden till följd av grundvattenbortledning. I begäran om tillstånd framställde SKB följande yrkande B(5):

Tillstånd att som en skyddsåtgärd för konsekvenserna av länshållningen enligt B(4) återinfiltrera vatten i mark samt utföra de anläggningar som behövs för infiltrationen.

Kommunen uppfattar att länshållningsvatten från undermarksdelarna är en möjlig vattenkälla för genomförandet av denna skyddsåtgärd och att länshållningsvattnet behöver uppfylla vissa kvalitetskrav för att kunna nyttjas.

Om länshållningsvattnet inte anses lämpligt att använda för vattentillförsel anser kommunen att det bör framgå varifrån vatten till infiltration ska tas. Tillgången på grund- och ytvatten av god kvalitet är begränsad i Östhammars kommun och med utgångspunkt i detta har kommunen återkommande i SKB:s prövningar i Forsmarksområdet efterfrågat klagörande om hur SKB avser att lösa olika vattenbehov.

Östhammars kommun önskar därför ett förtydligande från SKB avseende varifrån vatten ska tas för genomförande av skyddsåtgärden återinfiltration av

vatten i mark eller vattentillförsel till våtmark för det fall länshållningsvattnet inte anses lämpligt.

Gällande kvalitetskrav på vattnet som tillförs våtmarker har SKB i sitt bemötande (punkt 109) anfört att parametrarna pH, salthalt samt innehåll av näringsämnen är viktiga att ta hänsyn till. Kommunen saknar dock fortsatt information gällande vilka krav som ställs på det vatten som ska tillföras, vilket kommunen anser är särskilt relevant om det blir aktuellt med återinfiltration av länshållningsvatten.

Östhammars kommun önskar fortsatt ett förtydligande från SKB avseende vilka kvalitetskrav vattnet, oavsett källa, ska uppnå för att anses vara lämpligt att tillföra våtmarkerna. SKB bör åtminstone kunna redogöra för hur kvalitetskraven avses fastställas och kontrolleras.

Trafik (villkor B7 och bemyndigande BD1)

SKB har föreslagit ett villkor (villkor B7) som begränsar mängden tung fordonstrafik med anknytning till Kärnbränsleförvaret, dels avseende vilka tider trafiken får anlända eller avgå och dels avseende omfattningen av tung trafik utanför de angivna tiderna. Utanför de angivna tiderna kan tillsynsmyndigheten, till följd av oförutsedda händelser, på förhand godkänna ett högre antal tillfällen som tung trafik får anlända till eller avgå från industriområdet.

Gällande omfattningen av tung trafik utanför angivna tider har SKB föreslagit ett bemyndigande (BD1) för berörd tillsynsmyndighet att medge undantag under "övrig tid" enligt villkor B7. Östhammars kommun uppfattar, med utgångspunkt i formuleringen av villkorsförslaget, att undantag endast får medges till följd av oförutsedda händelser.

Östhammars kommun uppfattar att möjligheten till undantag, genom villkor B7 och BD1, från de tider som anges i villkor B7 är begränsad till oförutsedda händelser. Om SKB är av annan uppfattning önskar kommunen ett förtydligande från SKB avseende möjligheten till undantag.

Utsläpp till vatten – uppskjuten fråga (provisorisk föreskrift BP2)

Flera aktörer, bland annat Östhammars kommun, har efterfrågat förtydliganden eller framfört synpunkter gällande den planerade reningen i våtmarken.

I sitt bemötande (punkt 141) har SKB bland annat förtydligat att våtmarken under prövotiden endast kommer att tillföras vatten som har förbehandlats och har föreslagit ett tillägg till den provisoriska föreskriften BP2 i syfte att förtydliga detta.

Kommunen noterar att det av den provisoriska föreskriften BP2 framgår att kvävehaltigt lak- eller länshållningsvatten som leds till våtmark vid behov ska genomgå förbehandling för att minska andelen ammoniumkväve. Kommunen uppfattar att formuleringen av BP2 därmed inte överensstämmer med vad SKB anfört i sitt bemötande om att endast vatten som har förbehandlats kommer tillföras våtmarken.

Östhammars kommun önskar ett förtydligande från SKB avseende om samtligt vatten som tillförs våtmarken under prövotiden alltid kommer att förbehandlas eller om detta endast kommer att ske vid behov. Om SKB:s uppfattning är att

lak- eller länshållningsvattnet som leds till våtmark endast behöver förbehandlas vid behov önskar Östhammars kommun ett förtydligande avseende hur behovet av förbehandling kommer styras och kontrolleras.

Övriga synpunkter

Utsläpp till luft

Östhammars kommun efterfrågade i sitt yttrande i oktober 2023 ett förtydligande från SKB angående varför det tidigare villkorsförslaget avseende utsläpp till luft inte längre ansågs aktuellt.

SKB har i sitt bemötande (punkt 59-61) anfört att slutförvarsanläggningen kommer att ge upphov till luftföroreningar men att beräkningar visar att miljö kvalitetsnormer för luft inte kommer att överskridas i uppförande- eller driftskede. SKB har vidare anfört att skälet till att villkorsförslaget återkallades var att förslaget var mycket allmänt hållet.

Det tidigare villkorsförslaget löd enligt följande:

SKB:s egna och upphandlade maskiner och fordon ska uppfylla vid var tidpunkt gällande miljökrav enligt Trafikverkets generella miljökrav vid entreprenadupphandling eller motsvarande riktlinjer med minst likvärdiga miljökrav.

Kommunen har förståelse för att SKB som utgångspunkt inte önskar att verksamheten regleras genom allt för allmänt hållna villkor. Kommunen anser dock att villkoret avseende utsläpp till luft fyller ett syfte. Det kommer att förekomma ett betydande antal transporter, såväl interna som externa, under det relativt långa uppförande- och driftskedet. Mot bakgrund av verksamhetens omfattning och den tidsperiod som sökt verksamhet omfattar anser Östhammars kommun att även ett mer allmänt hållet villkor om utsläpp till luft kan få betydelse för luftkvaliteten i omgivningen.

Som Östhammars kommun påtalade i sitt yttrande i oktober 2023 frånföll SKB även i prövningen av SFR (slutförvar för låg- och medelaktivt avfall, mål nr M 7062-14) ett tidigare lämnat villkorsförslag avseende utsläpp till luft. I den prövningen kvarstod SKB vid sitt åtagande om att ställa höga miljökrav på maskiner och fordon. Mot bakgrund av åtagandet hade kommunen inga synpunkter på att villkor avseende utsläpp till luft utgick för SFR.

Östhammars kommun anser att om utsläpp till luft inte regleras genom villkor bör SKB åtminstone göra ett åtagande likt det i prövningen för SFR, gällande miljökrav för maskiner och fordon.

Släckvatten

Östhammars kommun noterar att SKB för verksamheten vid Clab/Clink gör ett åtagande gällande släckvatten (åtagande 1.1.1 i bilaga K:20) men att motsvarande åtagande inte finns för verksamheten vid Kärnbränsleförvaret.

Östhammars kommun önskar ett förtydligande från SKB avseende varför ett åtagande om släckvatten och brandberedskap inte bedömts vara relevant för Kärnbränsleförvaret.